

BIHARI VÁNDORTARISZNYA

A Bihari Múzeum tanórán kívüli és szabadidős tevékenységei

SZÉCHENYI TERV

**Bihari Vándortarisznya -
A Bihari Múzeum tanórán kívüli és szabadidős tevékenységei**

A kiadványt készítették:

Kállai Irén

Dr. Krajczárné Sándor Mária

Kurcz Beatrix

Szűcs Endre

Tóth András

Tóthné Varga Katalin

Felelős kiadó: Dr. Lakner Lajos PhD. megyei múzeumigazgató

Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága, Debrecen
Bihari Múzeum, Berettyóújfalu

2011

A BIHARI VÁNDORTARISZNYA – A Bihari Múzeum tanórán kívüli és szabadidős tevékenységei című, TÁMOP 3.2.11/10/1-2010-0021. számú projekt múzeumunk eddigi legnagyobb programfejlesztő pályázata.

A Társadalmi Megújulás Operatív Program „Nevelési-oktatási intézmények tanórai és tanórán kívüli szabadidős tevékenységeinek támogatása” c. pályázati kiírásra 2010 elején adtunk be pályázatot 23,3 millió Ft-os támogatásra. A pályázatot a Bihari Múzeum munkatársai pályázattíró cég segítségével készítették el, a pénzügyi tervezést és lebonyolítást Csörögőné Molnár

Erzsébet, a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatóságának pénzügyi referense végezte. A projekt menedzsere Kállai Irén múzeumigazgató volt.

A megvalósításban négy munkatárs vett részt: Kurcz Beatrix az óvodás programok és a népi játék szakkör megvalósítója, Tóthné Varga Katalin az általános iskolai foglalkozások, Tóth András a táborok pedagógiai szakmai munkáját végezte, Szűcs Endre a dokumentációs, adminisztrációs munkákat látta el. A múzeumi munkatársak munkáját minden projekttelemben a partner iskolák pedagógusai segítették (összesen 31 fő) a két félév folyamán külön juttatásért.

Az automatikus pályázati rendszerben 2010. július 20-án született meg a döntés, ezután azonnal elkezdődött az előkészítés, melynek során a múzeum munkatársai pedagógusok segítségével állították össze a tematikákat. A szakkörök, vetélkedők már szeptember végétől beindultak, az első programok már október elején megvalósultak.

A 2010. szeptember 1. és 2011. augusztus 31. között a programsorozatban 9 intézmény volt a partnerünk. Berettyóújfaluból a Vass Jenő Óvoda és Bölcsőde intézmény 4 tagóvodája: a Széchenyi Tagóvoda, az Eszterlánc Tagóvoda, a Gyermekkert Tagóvoda, a Székely Óvoda, az iskolák közül a Toldi Miklós Református Általános Iskola, a József Attila Általános Iskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat és tagintézménye, a Széchenyi István Általános Iskola vett részt a projektben.

A berettyóújfalui kistérségből két iskolával kötöttünk szerződést: a szentpéterszegi Általános Iskola, Óvoda, Bölcsőde és Alapfokú Művészetoktatási Intézménnyel, valamint a Bocskai István Általános Iskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat, Nagykereki Tagiskolájával. Mindkét intézményben a hátrányos helyzetű tanulók száma meghaladja a 30%-ot.

A pályázatban elnyert 23,3 millió forintból a Bihari Múzeum oktatási-képzési szerepének, iskolabarát szemléletének növelése érdekében új szabadidős programokat dolgoztunk ki és valósítottunk meg.

Az intézmények pedagógusaival közösen 6-féle tevékenységhez készítettünk tematikát, melynek során óvodai és iskolai oktatáson kívül szervezett programok – szakkör, témanap, tábor, vetélkedő – formájában ismerkedtek a gyerekek a nemzeti és a bihari hagyományokkal.

10 alkalmas 2 órás szakkört szerveztünk **Kör-kör, ki játszik?** címmel 4 intézmény 15-20 óvodása számára, **Nagyszüleink játécai** címmel pedig 3 iskola 10-15 alsó tagozatos diákjával. A legnagyobbaknak, 8-10 felső tagozatos tanuló számára 3 iskolában **Múzeum és informatika** címmel szerveztük meg az infokommunikációs szakkört.

Bihari hagyományok-adományok című **múzeumi, néprajzi, történeti vetélkedősorozatot** 5 iskola 25-30 felső tagozatos diákjával valósítottuk meg, félévente 2-2 alkalommal. **Árpád vezér nyomában** elnevezéssel a honfoglaló magyarok életmódjának bemutatására félévente 3-3 alkalommal 4-4 órás **témanapot** szerveztünk 2 iskola 20-25 fős diákcsoportjának részvételével. Július végén fejeződött be a **Falu-járó Biharban – múzeumi tábor**. Az ötnapos programon 4 iskola 25 alsó tagozatos diákja vett részt.

A pályázatból biztosítottuk a tevékenységekhez szükséges anyagokat (nemez, gyapjú, agyag, gyöngy, zsírko, vessző, viasz, vászon, fonal, papír és írószer), segédeszközöket: pl. demonstrációs képek, tablók, könyvek, kiadványok, óvodai táncos ruhák szűrrátétes mellénnyel. A projekt keretében elkészült több műtárgymásolat, mely a foglalkozásokat szemléletesebbé, még élményszerűbbé tette: 3 db halászháló, 2-2 db mángorló, sulyok, lápi bot, vajköpülő, vályogvető, csíktartó kas, tapogató, 5-5 db lópatkó, kézi morzsoló, 1 pár jégpatkó, 1-1 kézi malom, lápvágó, nádvágó, varsa, gyékénykupujkó, jurtamakett, sámándob, 1-1 komplett honfoglalás kori férfi- és női viselet, és egy 15-féle népi játékból álló kollekció.

A programokon nagy örömmel vettek részt a gyerekek, hiszen a megszokott környezetből kimozdulva, sokszor játékos formában szereztek új ismereteket. Voltak látványos bemutatókkal egybekötött foglalkozások: lovaglás, íjászat, baranta harcművészet, fazekasság, nemezelés. A vetélkedők keretében a csökmői tájházban és a nagykereki Bocskai-várkastélyban is jártak a diákok, ahol izgalmas feladatokat oldottak meg. Az utolsó foglalkozások végén az összes résztvevő emléklapot, tollat, felírótablót és tarisznyát kapott ajándékba. A kétszer kétfordulós vetélkedő legjobb 5 csapatának tagjai értékes könyvjutalmakban is részesültek.

2011 tavaszán készült el egy másik európai uniós pályázat keretében (TIOP 1.2.2. 09/1-2010-0021.) a Bihari Múzeum két új oktatótere és 3 db információs pontja. Az infrastruktúrafejlesztés előnyeit (új beépített szekrények, asztalok, székek, sámlik, szőnyegek, informatikai eszközök, kamerák) ugyan már csak a projekt vége felé tudtuk hasznosítani, kipróbálni, de ezután ez a fejlesztés is segíti majd, megkönnyíti a jövőbeni programok lebonyolítását.

A Bihari Múzeum oktatási-képzési szerepének, iskolabarát szemléletének növelése érdekében az új szabadidős foglalkozások kialakítása és megvalósítása illeszkedik a múzeum fejlesztési stratégiájához, közművelődési hasznosítási és múzeumpedagógiai tervéhez. Intézményünk gyűjteményével, kiállításával és a szabadidő hasznos eltöltését szolgáló programjaival a bihari hagyományokat bekapcsolja a formális és informális oktatásba. Az óvodán és a tanítási órákon kívül szervezett szakkörök, témnapok, táborok, vetélkedők hatékonyan segítik a kompetenciafejlesztést, pozitívan hatnak a gyerekek személyiségfejlődésére, művészeti és kreatív képességeire.

A projekt megerősítette az együttműködést, a partnerséget a Bihari Múzeum és a gyűjtőterületén lévő más muzeális intézmények, valamint az oktatási-nevelési intézmények között, úgy, hogy közben a kidolgozott és megvalósított, kipróbált tematikákkal múzeumunk – mind az óvodák, mind az általános iskolák számára nyújtott – programkínálata jelentősen bővült.

A projektben együttműködő csoportok látogatása során a közel 40 pedagógus segítségével 152 alkalom során, 488 órányi foglalkozáson közel 500 gyerek ismerte meg lakóhelye múltját, kulturális értékeit, beépítve a szerzett információkat a formális oktatásban elsajátított ismereteibe. A tevékenységek során szem előtt tartottuk a környezetkímélő, takarékos megoldások alkalmazását, a természetes anyagok előnyben részesítését. Az alapanyagokat és egyéb nyersanyagokat is a kistérségből igyekeztünk beszerezni. A programelemek megvalósításában a bemutatókon, valamint a műtárgymásolatok elkészítésében segítőkink a népművészek, kézművesek, jórészt helyi alkotók, a Bihari Népművészeti Egyesület tagjai voltak.

A BIHARI VÁNDORTARISZNYA projekt zárásaként, a Bihari Múzeum új oktatótermében 2011. augusztus 26-án 9 órától és 13 órától sajtótájékoztatóval egybekötött záróeseményen, a BIHARI MÚZEUMPEDAGÓGIAI ÉVNYITÓ című rendezvényen mutattuk be a pályázat eredményeit a kistérség és a város pedagógusainak.

Figyelmükbe ajánlottuk a projekt eredményeit, és azt, hogy hogyan használhatják a Bihari Múzeumot, kiállításait és programkínálatát mind a formális oktatásban, mind az informális és nonformális oktatásban, vagy a szabadidő hasznos eltöltésében.

A Bihari Vándortarisznya programban kidolgozott tevékenységek akár teljes egészében, vagy elemeiben is megvalósíthatók, esetleg variálhatók, igény szerinti programcsomagok állíthatók össze belőlük. Ajánljuk óvodák, iskolák, pedagógusok, programszervezők számára akár egész vagy félnapos programként, osztálykirándulások céljára is.

Kállai Irén
múzeumigazgató, a projekt menedzsere

Kör-kör, ki játszik?

Hagyományápoló szakkör óvodásoknak

- 10 havi szakkör, alkalmanként 2 órában

A szakkör 5–7 éves gyermekek részére biztosítja az életkoruknak megfelelő, élményeket adó, cselekvésre, mozgásra készítő hagyományos tevékenységet. A múzeumban eredeti tárgyak között a képzelet beindítása elődeink életével, szokásaival kapcsolatban.

„Harangoznak a toronyban...” – A Csonkatorony

Bevezetés a múzeumba, ismerkedés a Bihari Múzeum állandó kiállításával, betekintés a múzeum raktárhelyiségeibe. A herpályi Csonkatorony története, a templomromhoz kapcsolódó ügyességi játékok.

Kézműves tevékenységek:

- rajzolás lúdtollal
- gyertyamártás

„Kő kövön” – Újkőkör

Mese az újkőkori életéről.

Érzékelő játék: változó nagyságúra őrölt gabonák helyes sorrendbe állítása tapintás alapján.

Mozgásos játékok: Kinn a bárány..., Kecsefogás

Kézműves tevékenységek:

- agyagedény készítése ráépítéssel technikával
- gabonaörlés újkőkori módra

„Szita-szita péntek” – Honfoglalás

Beszélgetés a honfoglalás koráról. Hogyan éltek őseink, mivel foglalkoztak, táplálkoztak, töltötték napjaikat.

Mozgásos játékok: Kinn a bárány..., Cickom, cickom...

Kézműves tevékenységek:

- tarsoly készítése domborításos technikával
- ötszálás fonat készítése

„Morzsoló” – A kukorica

A növény részeinek megfigyelése, felhasználási területei, elnevezései. Találós kérdések a kukoricáról. Mozgásos játékok: Kukoricakása...

Kézműves tevékenységek:

- csutkavár építése
- „Csutkarozi” készítése

„Bidres-bodros” – A gyapjú

Bevezető mese: Az aranyszörű bárány. A gyapjú-feldolgozás folyamata, felhasználásának területei. Gyapjúból készült tárgyak megtekintése, tapintása. Mozgásos játék: Kering az orsó..., Kinn a bárány...

Kézműves tevékenység:

- nemezlabda gyúrása
- gyapjúbaba készítése kötözéssel

„Szőjünk, fonjunk” – A kender

A kisvakond nadrágja c. rajzfilm megtekintése, majd a mese alapján a kenderfeldolgozás folyamatainak megbeszélése.

A kenderfeldolgozás eszközeinek kipróbálása.

Mozgásos játék: Szőjünk, fonjunk kendőt...

Kézműves tevékenység:

- szövőszék kipróbálása
- papírszövés

Kör-kör, ki játszik?

Hagyományápoló szakkör óvodásoknak

„Élet a Sárreten” – A gyékény

A Sárret állat- és növényvilágának bemutatása. Beszélgetés a gyékényről, a növény részei, felhasználási területei. Gyékényből készült tárgyak megtekintése, tapintása. Műtárgymásolatok kipróbálása (nádtoló kasza, jégpatkó, teszi-veszi háló). Mozgásos játék: Halászfogó...

Kézműves tevékenység:

- gyékényszövés
- vízisikló készítése nemezeléssel

„Kapt a szoknyát” – A viselet

Bevezető mese: A lusta lány. A kelengyész láda megtekintése a múzeum állandó kiállításában, beszélgetés a tartalmáról. Furtai női és férfiviselet darabjainak bemutatása, felpróbálása. Mozgásos játék: Tüzet viszek..., Szőjünk, fonjunk...

Kézműves tevékenység:

- rongybaba készítése kötözéssel

„Hej tulipán” – A virág mint motívum

Ráhangelő népdal: Hej rozsmaring, rozsmaring...
Virágmotívumok keresése tárgyakon a múzeum állandó kiállításában. A virág fajtáinak felismerése.
Mozgásos játék: Virágvásár, Hej tulipán...

Kézműves tevékenység:

- furta motívumok átrajzolása
- zsebkendő készítése

„Ki játszik ilyen?” – Női munkák, gyermekjátékok

Bevezető mese: A királykisasszony dolgozni tanul. Az asszonyok feladata régen a ház körül. Beszélgetés a női munkákról (mosás, vasalás, főzés, takarítás, fonás-szövés, kenyérsütés, vajköpülés, csigacsinalás, gyermeknevelés).
Népviseletbe öltözve a tanult dalos játékok összefűzése.

Kézműves tevékenység:

- vajköpülés
- gabonaórlás kézi malommal

Nagyszüleink játéakai

Mozgásos népi gyermekjátékok

- 10 havi szakkör, alkalmanként 2 órában

A foglalkozások célja olyan tevékenységfolyamat kialakítása, melynél minden gyerek élményeken keresztül olyan ismeretanyaghoz jut, amely által megismeri és alkalmazza az ügyességet és a mozgáskoordinációt fejlesztő népi gyermekjátékokat. A tematika alapján a célcsoport az alsó tagozatos tanulók, de szinte minden korosztály számára ajánlható. A foglalkozások a játékok történeti áttekintésével és a játékszabályok megismerésével kezdődik, amit bemelegítő, ráhangoló játékok követnek.

Gólyaláb, egyszemélyes libikóka

Gólyaláb: a fából készült, különböző magasságúra kialakított lábak hajdanán a mocsaras vidékek legpraktikusabb közlekedési eszközei voltak. Mindkét eszköz kiválóan fejleszti az egyensúlyérzéklet, mozgáskoordinációt és az egymásra való odafigyelést.

Diótörő, békafogó

Mindkettő eszközös ügyességi játék. A diótörő magasabban levő részből legurított diót a földet érés pillana-tában kalapáccsal kell összetörnie a másik játékosnak. A diótörő két fővel játszható, a békafogó önállóan is.

Méta, bige, gulajsza

A méta egy hagyományos magyar labdajáték, amelyet két, 5-10 főből álló, ütőkkel felszerelkezett – többnyire gyerekekből, diákokból álló – csapat játszik. A bige ütőfával röptető csoportos sportjáték. A gulajsza hagyományosan a fiúk botos játéka.

Vaskarikázás

A karikahajtás eszközös ügyességi játék. A vaskarikát az abba akasztott kampós hajtóbot segítségével lehet előretolni. Kedvelt játéka volt a fiatalságnak, versenyeket is rendeztek belőle: gyorsaság, akadály kikerülése, váltóversenyek stb.

Fakorcsolya, fakutya

A befagyott Békás-tó jegén próbálhatják ki a gyerekek a hagyományos fakorcsolyát és fakutyát. A fakutya jégen használt, botokkal hajtott, kis szántalpakra szerelt szék. Egykor az egyik legnépszerűbb téli sportolási lehetőség volt.

Patkóhajítás, bothúzás

Bothúzás: fiúgyerekek virtusjátéka volt faluhelyen. Patkóhajítás: főként gyermekek és fiatalok játszották, elsősorban használt vagy talált patkókkal. A földbe szúrt botra először kisebb, majd egyre nagyobb távolságból kell a patkót rádobni.

Nagyszüleink játéakai

Mozgásos népi gyermekjátékok

Mocsárjárás, kanászos

A kanászos országosan elterjedt, s mint nevéből is kiderül, pásztor eredetű játék. Szükséges eszközök: botok és egy labda. Mocsárjárás: a gyerekek a rajtvonaltól indulva a gyékénypapucsot egyenként lerakva a földre haladnak előre.

Facsigázás, kapókövezés

A facsigát „ostorral” csapkodva kell hajtani, hogy minél tovább forogjon. A kapókövezés ügyességi játék, melyet 5 db gömbölyű kavicsal kell játszani, amiket meghatározott sorrendben földobnak, majd elkapnak a gyerekek.

Lépegető henger, hármás lépegető

Lépegető henger: farönkökön, kötél segítségével egyensúlyozó járás. Hármás lépegető: fatalpakon három ember egyidejű mozgása biztosítja a haladást. Elsősorban egyensúlyérzéklet, és kéz-szem koordinációt fejlesztő játékok.

Hordólovaglás, ütlegelő

Petrencés rúdon, hordón ülve át kell húzni magukat a gyerekeknek egy kötél segítségével a rúd végére. Nagy ügyességet igényel, hiszen a hordó nemcsak előre és hátra, hanem jobbra-balra is mozog.

- 10 havi szakkör, alkalmanként 2 órában

A szakkör a modern informatikán keresztül próbálja a múzeumot közelebb vinni a gyerekekhez. A foglalkozásokon szükséges informatikai ismeretek összhangban vannak az általános iskola felső tagozatos informatikai tananyaggal.

Megismerkedés a Bihari Múzeummal, az itt használt számítógépes adatbázis használatának elsajátítása, tájékozódás a múzeumban használt multimédiás eszközökről.

A szakkör zárásaként gyűjtő és rendszerező munka, tablókészítés saját iskolájuk történetéről.

1. A múzeum mint „memóriaintézmény”

Az első alkalommal a Bihari Múzeum állandó kiállításának megtekintése után a múzeumok feladataival (gyűjtés, megőrzés, raktározás, állományvédelem) ismerkedtek a diákok. Végigkísérték egy tárgy útját a gyűjteménybe kerüléstől a kiállításhig.

A tárlatvezetés után a gyerekek bepillanthattak a kulisszák mögé és megtekintették a képzőművészeti és a textilraktárat.

2. A Lapoda múzeumi nyilvántartó program

Buszos utazás Hajdúszoboszlóra, a Bocskai István Múzeumba, ahol az állandó helytörténeti, néprajzi kiállítás megtekintése után Nagy István muzeológus bemutatta a Lapoda nevű új számítógépes múzeumi nyilvántartási szoftvert, amit a tanulók is kipróbálhattak.

3. Műtárgyak és dokumentumok megőrzése

A tanulók megismerkedtek a Bihari Múzeum nyilvántartó rendszerével, a tárgyak, dokumentumok, fényképek rendszerezésének módjaival. Ezután a tanulók kipróbálhatták a muzeológus egyik munkáját, a műtárgyleltározást.

4. Szakirányú kutatások a múzeumban

A múzeumok gyűjteményét kutatók is használhatják tanulmányok, diplomamunkák, cikkek, könyvek írásához.

A tanulók a saját iskolájukhoz kapcsolódó fényképeket, dokumentumokat kerestek a Bihari Múzeum adattárában és történeti gyűjteményében.

5. Digitalizálás a Bihari Múzeumban

A műtárgyak digitális feldolgozásának lehetőségeivel (fotózás, szkennelés, videofilm-készítés) és a rögzített állományok tárolásának fajtáival találkoztak ezen a szakkörön a diákok. A digitalizálás jelentőségén kívül szó esett a múzeumi műtárgyfotózásról is, majd a gyakorlatban ki is próbálták ezeket a tevékenységeket a tanulók.

6. Hogyan szerez információt a látogató?

Az iskolai informatikai termekben tartott foglalkozáson a múzeumi kiállítások, rendezvények, táborok, kiadványok honlapokon történő bemutatásának jelentőségéről volt szó. A diákok több hazai és néhány külföldi múzeum honlapját keresték fel, közben információkat kellett gyűjteniük az adott múzeumról, amit feladatlapon rögzítettek.

7. Reklám- és marketingtevékenység a múzeumban

Szóróanyagok összeállításának módjai, meghívó-, plakát-, molinókészítés volt a fő téma, de szó esett a médiamegjelenés XXI. századi fontosságáról is. A foglalkozás gyakorlati részében egy laminált füzet készítése volt a feladat.

8–9–10. A mi iskolánk

Iskolatörténeti táblók összeállítása a tervezéstől a megvalósításig. A tanulók a kigyűjtött dokumentumokat rendszerezték, tematizálták, rendezték el a táblókon, majd megírták a hozzá kapcsolódó szövegeket.

A szakkör keretében kutatómunkát is végeztek, az iskolában korábban tanító, nyugdíjas pedagógusokat is felkeresték anyaggyűjtés céljából.

A gyerekek megismerték iskolájuk múltját, a szakköri tagokból több csapatot alkotva készítették el az iskola történetét bemutató táblókat.

Ezek segítségével szűkebb környezetüknek mutattak példát, hiszen a modern eszközökkel való értékteremtés, a múlt ápolása napjainkban is nagy jelentőségű.

Bihari hagyományok-adományok

Múzeumi, néprajzi, történeti vetélkedősorozat

Ajánlott korosztály: 11–14 év
Félévente 2-2 forduló

A program célja, hogy a tanulók megismerkedjenek a legfontosabb bihari történelmi, néprajzi értékekkel, szűkebb környezetük, lakóhelyük tárgyi és szellemi néphagyományaival. A tárgyi tudás megszerzésén kívül, közösségi élmény kialakítása a cél, melynek segítségével a gyerekekben erősödik az identitás, a magyarságtudat és a bihari öntudat. A programban részt vevő minden gyerek számára először a forrásokból, könyvekből elsajátítható ismeretek, majd a kiállítóhelyeken lévő tárgyak megismerése és az élményszerző programokon való részvétel segítette tudásuk elmélyítését, emellett az általános műveltségüket is fejlesztette.

A program félévente két-két, egy írásbeli és egy kirándulós fordulóból állt. Az iskolákban háromfős csapatot alkotva jelentkezhettek a gyerekek. Az előzetesen kiadott irodalom alapján egyénileg és csoportokban, tanáraik segítségével is készültek a diákok. Az első, írásbeli fordulón saját iskolájukban egyénileg oldották meg a feladatlapokat. A csapat három tagjának egyéni eredményei összeadódtak, így jöttek létre a csapateredmények. A második fordulón a legtöbb

pontszámot elérő nyolc csapat vehetett részt. A kirándulással egybekötött játékos versenyen már a csapattagok együtt dolgoztak, közösen oldották meg a feladatlapokat és az egyéb ügyességi feladatokat. A kirándulásokon iskolánként 24 tanuló és a 2 felkészítő tanár vett részt.

Félévente, iskolánként értékeltük a vetélkedőt, minden résztvevő emléklapot kapott, a legjobbak értékes könyvjutalomban is részesültek.

I. BIHAR NÉPRAJZA

Az első fordulóban népművészetről, népszokásokról, hagyományokról szóló feladatlapokat oldottak meg a diákok.

A második forduló kirándulásának útvonala Bakonszeg–Csökmő–Berettyóújfalu volt.

Török Zita bakonszegi fazekasműhelyében egy feladatlap kitöltésén túl mindenki elkészíthette saját agyagedényét, és megismerkedhetett a hagyományos edények formáival is.

A nap második felében Csökmőn a tájház megtekintése után népihangszer-bemutatóra került sor, ostorpattogtatás, népi játékok kipróbálása után bőrkarkötőt készítettek, végül a csigacsinálás fortélyait is megtanulhatták a diákok. Ebédre vendéglátóink kemencében főtt töltött káposztát tálaltak, és a kenyérlángost is megkóstolhatták a verseny résztvevői.

A nap Berettyóújfaluban, a Bihari Múzeumban, szűrrátétes terítő metszésével és a bihari szűr felpróbálásával ért véget.

II. BIHAR TÖRTÉNETE

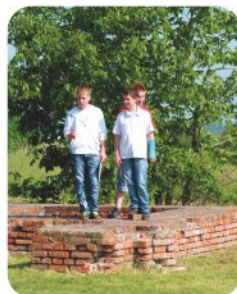
Az első fordulóban Bihar vármegye és Berettyóújfalu történetéről, a herpályi Csonkatoronyról és Bocskai koráról összeállított feladatlapokat oldottak meg a diákok.

A kirándulással egybekötött második forduló állomásai Berettyóújfalu (Bihari Múzeum, Csonkatorony), Nagykereki, és Kismarja volt.

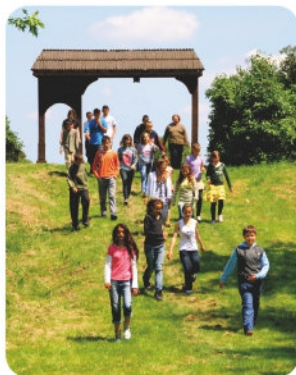
Az első helyszínen, a Bihari Múzeum Játék-hadtörténet című kiállítótermében a diákok játékos formában hangolódtak rá a Bocskai-szabadságharc és a hajdúk témára.

Útban Nagykereki felé a Csonkatoronynál a herpályi monostortemplomrommal ismerkedtek meg a gyerekek.

A Fáklya Alapítvány *Legyél te is várkapitány Kerekiben!* című akadályversenyén, a Bocskai-várkastélyban rendhagyó körülmények között mérettették meg magukat a csapatok.

A nap a kismarjai templomban a Bocskai-kripta és a várdomb megtekintésével ért véget.

Árpád vezér nyomában

Őseink életmódja, harcmodora, hitvilága

- 6 témanap, alkalmanként 4 órában

A foglalkozások leginkább a 10–12 éves korosztálynak szólnak, a témák az 5–6. osztály tananyagára épülnek. Az eddig csak elméletben látott, hallott ismeretek a gyakorlatban szerzett élmények segítségével kibővülnek, elmélyülnek.

1. téma: Honfoglalás kori életmód

A Bihari Múzeumban tartott foglalkozáson a gyerekek megismerkednek a honfoglaló magyarok viseletével, harci eszközeikkel, táplálkozási szokásaikkal.

A műtárgymásolat honfoglalás kori női és férfi viselet darabjainak bemutatása és felpróbálása.

Ismerkedés őseink ízvilágával, az ekkor használt gyógynövényekkel, jellegzetes korabeli ételek kóstolása, mákos köles készítése.

2. téma: Árpád kori kultúra – művészet

Nemezkesztő népi iparművészek előadása: magyarok díszítőművészete, ősi motívumai (évigérfő fa, rakamazi turul, esztergomi oroszlán).

A nemez felhasználási területei, a nemezelés technikája elméletben és gyakorlatban. Ismerkedés a rovásírással.

3. téma: A honfoglalás kori magyarok hitvilága

Ősi gyógymódok. A sámánok szerepe a honfoglalás kori Magyarországon, a sámándob használata. Ősi dallamok megismerése, éneklése.

Ősi szertűz-rakás, honfoglalás kori szertartás.

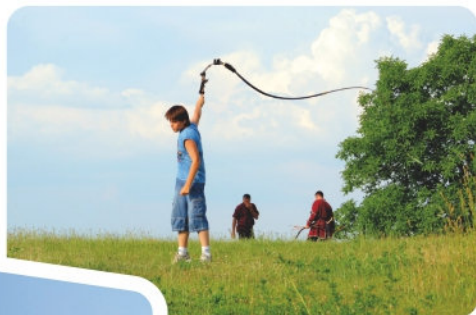
Árpád vezér nyomában

Őseink életmódja, harcmódora, hitvilága

4. téma: A magyarok harcművészete

A Berettyóújfalui Arkadas Baranta Egyesület bemutatója a hagyományos magyar harcmódorról és az ehhez kapcsolódó szellemiségről. Őseink fegyverei az ostor, a bot, a szablya bemutatása használat közben. Ismerkedés a honfoglaló eleink legfontosabb fegyverével, az íjjal. A fegyverek kipróbálása.

5. téma: Árpád-kori emlékek Biharban – a herpályi Csonkatorony

Az Árpád-kori monostortemplomrom bemutatása a helyszínen játékos feladatokkal, feladatlapokkal. Herpály falu XII. században épült egyházszigeti templomának felkeresése, bemutatása.

Csoportonként lovaglás, íjászat, dobókereszt-hajítás.

6. téma: Mondák a magyarok eredetéről – ősi magyar díszítő motívumok

Ősi magyar mondák felelevenítése és a bennük szereplő motívumok megjelenési formái művészetünkben.

Nemezélés, nemezlabda készítése, a megismert motívumok alkalmazása a díszítésben.

„Falu-járó Biharban”

Múzeumi tábor gyerekeknek

- 5 napos, 40 órás bejárós tábor

A program célja, hogy a 6–12 éves gyerekek megismerkedjenek szűkebb környezetünk, a bihari térség múltjával, hagyományaival. Kerüljenek közel a természetes anyagokhoz, ismerjék meg a felhasználási lehetőségeiket. Kézműves tevékenységek során éljék át az alkotás örömét, ezáltal fejlődik kreativitásuk, kézügyességük, kitartásuk. A közösségben végzett munka fejleszti a gyerekek együttműködési képességét. Az elméletben megismert munkafolyamatokat, eszközöket személyesen is kipróbálhatják délutánonként a Bihari Népművészeti Egyesület Alkotóházában.

1. nap: Hagyományos munkák a ház körül

A Bihari Múzeum néprajzi állandó kiállításának megtekintése.

Kipróbálható tevékenységek:

csigacsinálás, vajköpülés, kendertörés, -fésülés, fonás, illetve a mozgásos népi játékok.

Délután az alkotóházban ismerkedés a szövőszékkal, a munkafolyamat bemutatása.

Szövés, vályogvetés, fonaljátékok készítése.

2. nap: Pocsaji túra

A Sinka Miska Vendégházban a kenyérdagasztás és -sütés folyamatának bemutatása: a munka mozzanatainak, eszközeinek megnevezése, megfigyelése, a kemence felfűtése. A közösen készített kenyér elfogyasztása, szekértúra a házigazda vezetésével a pocsaji löszfalhoz, lovaglás, ostorpattogatás, csuhébaba készítése, gyöngyfűzés, népdaltanulás a házigazdával, citerakísérettel.

„Falu-járó Biharban”

Múzeumi tábor gyerekeknek

3. nap: Gyalogtúra a Csonkatornyhoz

Környékünk legrégebbi műemlékének megismerése, a herpályi Csonkatorny története, totó és képkirakó játék, illatfelismerés, szekerezés.

Délután az alkotóházban: A ráépítéses és a korongozott agyagedény készítésének munkafolyamatai. Rajzolás kihegyezett lúdtollal, zsírkőfaragás, gyékényállatka készítése.

4. nap: Nagykereki, Bocskai-várkastély

A kastély kiállításának megtekintése, ismerkedés Bocskai István életével. *Legyél te is várkapitány Kerekiben!* című akadályverseny a helyszínen, a Fáklya Alapítvány szervezésében. Délután az alkotóházban papírmerítés, gyertyamártás, nemezlabda készítése.

5. nap: Kirándulás Földesre

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet tanösvényének bejárása túravezetővel. A térségre jellemző növények, állatok megismerése. A vércsetelep megtekintése. Látogatás a földesi gyógynövénytárban, környékünk gyógynövényeinek megismerése. Délután az alkotóházban mézeskalács-sütés, papírtasak és illatszák készítése, gyöngyfüzés.

Az egész hetes program táncházzal zárul.

A Bihari Múzeum lassan három évtizedes múzeumpedagógiai munkájának új lendületet adtak a 2008–2011 között elnyert európai uniós pályázati támogatások. A Bihari „múzeumi tanoda” és a Bihari Vándortarisznya című projekt során kidolgozott és megvalósított múzeumi programokhoz olyan eszközöket, műtárgymásolatokat sikerült beszerezni, amelyek használata élményszerűbbé teszi a múzeumi ismeretszerzést, legyen szó múzeumi tanóráról vagy szabadidős tevékenységről. A Bihari Múzeumban már nem csak csodálni lehet a régi tárgyakat, hanem a gyerekek ki is próbálhatják az eszközök működését, magukra is ölthetik a népi viseleteket! Programjainkhoz XXI. századi háttérrel a 2011-ben átadott új oktatótér biztosít.

Négy korosztálynak ajánlunk különböző témájú foglalkozásokat, amelyeket népdalokkal, találós kérdésekkel, közös játékokkal színesítünk.

Egy-egy foglalkozás időtartama: 60–90 perc.

Kérjük, hogy a múzeumi foglalkozás tervezett időpontja előtt legalább két héttel jelezze igényét!

1. „Virágos kenderem” – Kenderfeldolgozás Biharban

Milyen folyamatokon ment keresztül a kender, míg háziszóttas lett belőle? A kenderfeldolgozás lépéseit a *Női munkák a ház körül* c. kiállítás tárgyain keresztül, illetve műtárgymásolatok segítségével ismerjük meg. Kipróbálható tevékenységgel: kendertöréssel, szövéssel!

Ajánlott korosztály: óvodások, 1–4. osztály,
5–6. osztály (hon- és népismeret, illetve
technika és életvitel tantárgyhoz)

2. Az aratástól a kenyérig

A *Női munkák a ház körül* c. kiállítás tárgyain keresztül, illetve műtárgymásolatok segítségével megismerjük a bihari házikenyér elkészítésének menetét. Kipróbálható tevékenységgel: dagasztással!

Ajánlott korosztály: óvodások, 1–4. osztály,
5–6. osztály (hon- és népismeret, illetve
technika és életvitel tantárgyhoz)

A Bihari Múzeum egyéb múzeumpedagógiai kínálata

3. A Sárrét vízvilága

Mivel foglalkoztak az emberek a régi Sárrét területén?
Az *Élet a vízvilágban* c. kiállítás tárgyain keresztül,
illetve műtárgymásolatok segítségével megismerjük a
150 évvel ezelőtt letűnt világot.

Ajánlott korosztály: óvodások, 1–4. osztály,
5–6. osztály (hon- és népismeret, illetve
technika és életvitel tantárgyhoz)

4. A „Háromföld” pásztora

A juhászok, kanászok, gulyások és csikósok élete
a régi Sárréten, Kunságon és Hortobágyon.
Népdalokkal és közös játékkal!

Ajánlott korosztály: 3–4. osztály,
5–6. osztály (hon- és népismeret, illetve
technika és életvitel tantárgyhoz)

5. „Új a szűrőm...”

Érdekségek a régi paraszti felsőruházatokról:
a gubáról, a bundáról és a bihari szűrőről.
Népdalokkal és felprobálható műtárgymásolatokkal!

Ajánlott korosztály: 3–4. osztály,
5–6. osztály (hon- és népismeret, illetve
technika és életvitel tantárgyhoz)

6. A bihari konyha

Megismerjük és csoportosítjuk a népi táplálkozás
alapanyagait, a *Női munkák a ház körül* c. kiállítás
tárgyain keresztül a régi edényeket.
Feladatlappal és sok-sok játékkal!

Ajánlott korosztály: 5. osztálytól (hon- és népismeret,
illetve technika és életvitel tantárgyhoz)

7. „Nád a házam teteje...”

Néhány érdekesség a régi bihari népi építkezésről:
alapanyagok, technikák, jellemzők.
Népdallal és feladatlapokkal!

Ajánlott korosztály: 5. osztálytól (hon- és népismeret,
illetve technika és életvitel tantárgyhoz)

8. Az újkőkori embere

A 2011-ben átadott új oktatóterünk „*Volt egyszer egy újkőkori világ...*” c. részében megismerjük, hogyan élt az ember 6500 évvel ezelőtt a Berettyó mentén.
Feladatlappal vagy kipróbálható tevékenységgel:
gabonaőrléssel, agyagedény-készítéssel!

Ajánlott korosztály: óvodások, 1–4. osztály,
5–6. osztály (történelem tantárgyhoz)

9. A történelem forrásai

Hogyan csoportosíthatjuk a történelem forrásait?
Hogyan dolgozik a régész?
Kipróbálható tevékenységgel: „miniásatással”!

Ajánlott korosztály: 5. osztály (történelem tantárgyhoz)

10. Nadányi Zoltán és Berettyóújfalu

Hogyan érezte magát Berettyóújfaluban a „bihari trubadúr”? Mely verseiben jelennek meg a „faluváros” lakói? Feladatlapos „kirándulás” a 85 évvel ezelőtti Berettyóújfaluba.

Ajánlott korosztály: 12. évfolyam (a magyar irodalom
érettségi vizsga regionális tételére való felkészüléshez)

A kiadvány a „Nevelési-oktatási intézmények tanórai, tanórán kívüli és szabadidős tevékenységeinek támogatása” pályázati kiírásra benyújtott TÁMOP 3.2.11./10-1-2010-0021. számú Bihari Vándortarisznya – A Bihari Múzeum tanórán kívüli és szabadidős tevékenységei című projekt keretében a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága – Bihari Múzeum gondozásában készült Berettyóújfaluban, 2011-ben.

A támogatás összege: 23.300.000 Ft.

Projektgazda: Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága
4026 Debrecen, Déri tér 1.
A projekt megvalósulás helye: Bihari Múzeum
4100 Berettyóújfalú, Kálvin tér 1.
Irányító hatóság: Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
Kezelő szervezet: ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

Bihari Múzeum
4100 Berettyóújfalú, Kálvin tér 1.
Tel./fax: +36-54/402-390
E-mail: bihari.muzeum@gmail.com
www.biharimuzeum.hu

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGUJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.